

SCIENCE
PROBLEMS.UZ

ISSN 2181-1342

Actual problems of social and humanitarian sciences
Актуальные проблемы социальных и гуманитарных наук

Ijtimoiy-gumanitar fanlarning dolzarb muammolari

12-son (5-jild)

2025

SCIENCEPROBLEMS.UZ

IJTIMOIIY-GUMANITAR FANLARNING DOLZARB MUAMMOLARI

№ 12 (5) – 2025

АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛЬНО- ГУМАНИТАРНЫХ НАУК

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

TOSHKENT-2025

BOSH MUHARRIR:

Isanova Feruza Tulqinovna

TAHRIR HAY'ATI:

07.00.00- TARIX FANLARI:

Yuldashev Anvar Ergashevich – tarix fanlari doktori, siyosiy fanlar nomzodi, professor;

Mavlanov Uktam Maxmasabirovich – tarix fanlari doktori, professor;

Xazratkulov Abror – tarix fanlari doktori, dotsent;

Tursunov Ravshan Normuratovich – tarix fanlari doktori;

Xolikulov Axmadjon Boymahmatovich – tarix fanlari doktori;

Gabrielyan Sofya Ivanovna – tarix fanlari doktori, dotsent;

Saidov Sarvar Atabullo o'g'li – katta ilmiy xodim, Imom Termiziy xalqaro ilmiy-tadqiqot markazi, ilmiy tadqiqotlar bo'limi.

08.00.00- IQTISODIYOT FANLARI:

Karlibayeva Raya Xojabayevna – iqtisodiyot fanlari doktori, professor;

Nasirxodjayeva Dilafruz Sabitxanovna – iqtisodiyot fanlari doktori, professor;

Ostonokulov Azamat Abdukarimovich – iqtisodiyot fanlari doktori, professor;

Arabov Nurali Uralovich – iqtisodiyot fanlari doktori, professor;

Xudoyqulov Sadirdin Karimovich – iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent;

Azizov Sherzod O'ktamovich – iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent;

Xojayev Azizxon Saidaloxonovich – iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent

Xolov Aktam Xatamovich – iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent;

Shadiyeva Dildora Xamidovna – iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent v.b.;

Shakarov Qulmat Ashirovich – iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent.;

Jabborova Charos Aminovna - iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD).

09.00.00- FALSAFA FANLARI:

Hakimov Nazar Hakimovich – falsafa fanlari doktori, professor;

Yaxshilikov Jo'raboy – falsafa fanlari doktori, professor;

G'aybullayev Otabek Muhammadiyevich – falsafa fanlari doktori, professor;

Saidova Kamola Uskanbayevna – falsafa fanlari doktori;

Hoshimxonov Mo'min – falsafa fanlari doktori, dotsent;

O'roqova Oysuluv Jamoliddinovna – falsafa fanlari doktori, dotsent;

Nosirxodjayeva Gulnora Abdukaxxarovna – falsafa fanlari nomzodi, dotsent;

Turdiyev Bexruz Sobirovich – falsafa fanlari doktori (DSc), Professor.

10.00.00- FILOLOGIYA FANLARI:

Axmedov Oybek Saporbayevich – filologiya fanlari doktori, professor;

Ko'chimov Shuxrat Norqizilovich – filologiya fanlari doktori, dotsent;

Hasanov Shavkat Ahadovich – filologiya fanlari doktori, professor;

Baxronova Dilrabo Keldiyorovna – filologiya fanlari doktori, professor;

Mirsanov G'aybullo Qulmurodovich – filologiya fanlari doktori, professor;

Salaxutdinova Musharraf Isamutdinovna – filologiya fanlari nomzodi, dotsent;

Kuchkarov Raxman Urmanovich – filologiya fanlari nomzodi, dotsent v/b;

Yunusov Mansur Abdullayevich – filologiya fanlari nomzodi;

Saidov Ulugbek Aripovich – filologiya fanlari nomzodi, dotsent;

Qodirova Muqaddas Tog'ayevna - filologiya fanlari nomzodi, dotsent.

12.00.00- YURIDIK FANLAR:

Axmedshayeva Mavlyuda Axatovna – yuridik fanlar doktori, professor;

Muxitdinova Firyuza Abdurashidovna – yuridik fanlar doktori, professor;

Esanova Zamira Normurotovna – yuridik fanlar doktori, professor, O'zbekiston Respublikasida xizmat ko'rsatgan yurist;

Hamroqulov Bahodir Mamasharifovich – yuridik fanlar doktori, professor v.b.,;

Zulfiqorov Sherzod Xurramovich – yuridik fanlar doktori, professor;

Xayitov Xushvaqt Saparbayevich – yuridik fanlar doktori, professor;

Asadov Shavkat G'aybullayevich – yuridik fanlar doktori, dotsent;

Ergashev Ikrom Abdurasulovich – yuridik fanlari doktori, professor;

Utemuratov Maxmut Ajimuratovich – yuridik fanlar nomzodi, professor;

Saydullayev Shaxzod Alixanovich – yuridik fanlar nomzodi, professor;

Hakimov Komil Baxtiyarovich – yuridik fanlar doktori, dotsent;

Yusupov Sardorbek Baxodirovich – yuridik fanlar doktori, professor;

Amirov Zafar Aktamovich – yuridik fanlar doktori (PhD);

Jo'rayev Sherzod Yuldashevich – yuridik fanlar nomzodi, dotsent;

Babadjanov Atabek Davronbekovich – yuridik fanlar nomzodi, professor;

Normatov Bekzod Akrom o'g'li — yuridik fanlar bo'yicha falsafa doktori;

Rahmatov Elyor Jumaboyevich — yuridik fanlar nomzodi;

13.00.00- PEDAGOGIKA FANLARI:

Xashimova Dildarxon Urinboyevna – pedagogika fanlari doktori, professor;

Ibragimova Gulnora Xavazmatovna – pedagogika fanlari doktori, professor;

Zakirova Feruza Maxmudovna – pedagogika fanlari doktori;

Kayumova Nasiba Ashurovna – pedagogika fanlari doktori, professor;

Taylanova Shoxida Zayniyevna – pedagogika fanlari

doktori, dotsent;

Jumaniyozova Muhayyo Tojiyevna – pedagogika fanlari doktori, dotsent;

Ibraximov Sanjar Urunbayevich – pedagogika fanlari doktori;

Javliyeva Shaxnoza Baxodirovna – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD);

Bobomurotova Latofat Elmurodovna — pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD).

19.00.00- PSIXOLOGIYA FANLARI:

Karimova Vasila Mamanosirovna – psixologiya fanlari doktori, professor, Nizomiy nomidagi Toshkent davlat pedagogika universiteti;

Hayitov Oybek Eshboyevich – Jismoniy tarbiya va sport bo'yicha mutaxassislarni qayta tayyorlash va malakasini oshirish instituti, psixologiya fanlari doktori, professor

Umarova Navbahor Shokirovna– psixologiya fanlari doktori, dotsent, Nizomiy nomidagi Toshkent davlat pedagogika universiteti, Amaliy psixologiyasi kafedrasini mudiri;

Atabayeva Nargis Batirovna – psixologiya fanlari doktori, dotsent;

Shamshetova Anjim Karamaddinovna – psixologiya fanlari doktori, dotsent;

Qodirov Obid Safarovich – psixologiya fanlari doktori (PhD).

22.00.00- SOTSIOLOGIYA FANLARI:

Latipova Nodira Muxtarjanovna – sotsiologiya fanlari doktori, professor, O'zbekiston milliy universiteti kafedra mudiri;

Seitov Azamat Po'latovich – sotsiologiya fanlari doktori, professor, O'zbekiston milliy universiteti;

Sodiqova Shohida Marxaboyevna – sotsiologiya fanlari doktori, professor, O'zbekiston xalqaro islom akademiyasi.

23.00.00- SIYOSIY FANLAR

Nazarov Nasriddin Ataqulovich –siyosiy fanlar doktori, falsafa fanlari doktori, professor, Toshkent arxitektura qurilish instituti;

Bo'tayev Usmonjon Xayrullayevich –siyosiy fanlar doktori, dotsent, O'zbekiston milliy universiteti kafedra mudiri.

OAK Ro'yxati

Mazkur jurnal Vazirlar Mahkamasi huzuridagi Oliy attestatsiya komissiyasi Rayosatining 2022-yil 30-noyabrdagi 327/5-son qarori bilan tarix, iqtisodiyot, falsafa, filologiya, yuridik va pedagogika fanlari bo'yicha ilmiy darajalar yuzasidan dissertatsiyalar asosiy natijalarini chop etish tavsiya etilgan ilmiy nashrlar ro'yxatiga kiritilgan.

“Ijtimoiy-gumanitar fanlarning dolzarb muammolari” elektron jurnali 2020-yil 6-avgust kuni 1368-sonli guvohnoma bilan davlat ro'yxatiga olingan.

Muassis: “SCIENCEPROBLEMS TEAM” mas'uliyati cheklangan jamiyati

Tahririyat manzili:

100070. Toshkent shahri, Yakkasaroy tumani, Kichik Beshyog'och ko'chasi, 70/10-uy. Elektron manzil:

scienceproblems.uz@gmail.com

Bog'lanish uchun telefon:

(99) 602-09-84 (telegram).

MUNDARIJA

07.00.00 – TARIX FANLARI

<i>Hadjamuratova Matlyuba Xoshimovna</i> O'ZBEKISTONDA TA'LIM TIZIMIDAGI INNOVATSION ISLOHOTLARNING NATIJALARI.....	13-16
<i>Равшанов Махмуд</i> ЗАСЛУГИ АЛИШЕРА НАВОИ В ИЗУЧЕНИИ РАЗВИТИЙ ТЮРКСКИХ ЯЗЫКОВ	17-19
<i>Tursunov Bekzot Yandashevich</i> FARG'ONA VODIYSIDA HASHAR YO'LI BILAN QURILGAN GIDROINSHOOTLAR TARIXIDAN	20-24
<i>Jumaboyev Azizjon Sayfiddin o'g'li, Shenkar Michael</i> SHARQ MAMLAKATLARIDA MIRZO ULUG'BEK ILMIY MEROSINING O'RGANILISHI	25-30
<i>Esanova Nilufar</i> O'ZBEKISTON–ROSSIYA ENERGETIK ALOQALARI TARIXI:LUKOYL MISOLIDA	31-36
<i>Asadova Ra'no Baymanovna</i> OLIY TA'LIM VA ILMIY-TEXNIK HAMKORLIK: O'ZBEKISTON HINDISTON HAMKORLIGINING ILMIY SALOHİYATI VA ISTIQBOLLARI ...	37-40
<i>Aytmuratova Janilsin</i> FROM THE HISTORY OF THE DEVELOPMENT OF ARCHAEOLOGICAL SCIENCE IN KARAKALPAKSTAN	41-44
<i>Toreniyazov Jalgas Yerjanovich, Rzaeva Manzura Abatovna</i> JANUBIY OROL BO'YI SHAHARLARI TARIXI BO'YICHA MANBALAR (SHARQ MANBALARI).....	45-49
<i>Baqoyev Umidjon Shuhrat o'g'li</i> ABBOS I VA VALI MUHAMMADXON O'RTASIDAGI SIYOSIY ALOQALAR	50-55
<i>Mo'minov Xusanboy Madaminjonovich, Qodirjonov Omadjon Tavakkaljon o'g'li</i> ANDIJON VILOYATI SUV XO'JALIGI BIRLASHMASI FAOLIYATI TARIXIDAN (1991-1996-YILLAR MISOLIDA).....	56-60
<i>Elboyeva Shaxnoza</i> XOTIN-QIZLARNING PEDAGOGIK FAOLIYATDA TUTGAN O'RNI: TARIXIY JARAYON VA HOZIRGI TENDENSIYALAR	61-65
<i>Choriyeva Nargiza Ibotovna</i> O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI KONSTITUTSIYASIDA TURIZM SOHASINING HUQUQIY ASOSLARI VA UNING ZAMONAVIY RIVOJLANISH TENDENSIYALARI	66-69
<i>Fayzullayev Oybek</i> O'RTA OSIYO XONLIKLAR TARIXINI O'RGANISH (XIX ASR OXIRI – XX ASR BOSHIDAGI RUS MANBALARI ASOSIDA)	70-74
<i>Norboyev Ravshan Saydulla o'g'li</i> SHIMOLI-G'ARBIY BAQTRIYANING ELLINIZM DAVRI ARXEOLGIK YODGORLIKLARI TIPOLOGIYASI	75-79
<i>Rajabova Nazira Shaxobovna</i> O'ZBEK XALQ AFSONALARIDA AYOL OBRAZLARINING TASVIRLARI	80-84

08.00.00 – IQTISODIYOT FANLARI

Gabbarov Sabit Nietali'evich

QO'Y VA ECHKILAR BOSH SONINI EKONOMETRIK MODELLAR ASOSIDA
PROGNOZLASH VA RIVOJLANTIRISH ISTIQBOLLARI
(QORAQALPOG'ISTON RESPUBLIKASI QO'NG'IROT TUMANI MISOLIDA) 85-89

Xolmurotov Fozil

XORAZM VILOYATIDA EKSPORT NATIJALARI VA REAL SEKTOR
RESURSLARI O'RTASIDAGI KO'P O'LCHOVLI BOG'LIQLIK 90-103

Raximov Faxriddin Shavkatovich

TA'LIM TASHKILOTLARIDA RAQAMLI TRANSFORMATSIYANING MARKETING
SAMARADORLIGIGA TA'SIRI 104-116

09.00.00 – FALSAFA FANLARI

Xoliqov Yunus Ortiqovich

YANGI O'ZBEKISTONDA MILLATLARARO MADANIYATNI
YUKSALTIRISH STRATEGIYASI 117-121

Farxodjonova Nodira Farxodjon qizi

JADIDLAR MEROSI VA ZAMONAVIY JAMIYAT BARQARORLIGINI TA'MINLASHDA
MA'NAVIY QADRIYATLARNING ROLI 122-128

Jumayeva Shaxlo Suyunovna

TALABALARDA INTELLEKTUAL MADANIYATNI SHAKLLANTIRISH OMILLARI 129-133

Yazdonova Saxiba Kurbanovna, Sanaqulov Sardor Isaqulovich

SUN'IY INTELLEKT TEXNOLOGIYALARINI BOSHQARISH METODIKASI 134-138

Danabayev Xurshid Napasovich

SPORT TURLARI VA FALSAFIY-ESTETIKANING DIALEKTIK TAHLILI 139-142

Shokirov Tohirjon

CHOLG'U SOZLARINING YOSHLARNING MA'NAVIY YUKSALISHIDAGI
O'RNI VA AHAMIYATI (DUTOR VA RUBOB SOZLARI MISOLIDA) 143-148

Raxmatov Alisher Obidovich

YANGI O'ZBEKISTONDA SHAXS ZAMONAVIY IJTIMOYIY JARAYONLARGA
INTEGRATSIYALASHUVINING FALSAFIY TAHLILI 149-152

Abduraxmanova Nodiraxon Xusnutdinovna

HUQUQIY MADANIYAT VA DEMOKRATIYA:
IJTIMOIY FALSAFIY YONDASHUVLAR VA KONSEPSIYALAR 153-158

Axatova Dildora Axtamovna

IBN SINONING "RISOLAYI FIL-HUZN" ASARINING FALSAFIY TAHLILI 159-163

Toshboboyev Maksud Jalilovich

AXBOROTLASHGAN JAMIYATDA SUN'IY INTELLEKT VA IJTIMOYIY JARAYONLAR
DIALEKTIKASI 164-168

Abdiyev G'ayrat Ergashevich

YANGI O'ZBEKISTON SIYOSIY AMALIYOTIDA YOSHLARNING IJTIMOYIY-SIYOSIY
FAOLLIGINING NAMOYON BO'LISH SHAKLLARI 169-174

<i>Axmedova Dilrabo Sa'dullayevna</i> GLOBALIZATSIYA SHAROITIDA O'ZBEK YOSHLARINING MA'NAVIY-AXLOQIY QARASHLARIDAGI O'ZGARISHLAR	175-179
<i>Sodirjonov Muhridin Mahamadaminovich</i> RAQAMLI JAMIYATDA INSON KAPITALI RIVOJLANISHI: NAZARIY VA AMALIY JIHATLAR.....	180-187
<i>Abduraxmonov Xasan Ibroximovich</i> YOSHLAR DUNYOQARASHIDA INNOVATSION TASHABBUSLARNI SHAKLLANTIRISHNING NAZARIY-METODOLOGIK ASOSLARI	188-192
<i>Norbo'tayev Islombek Musurmonovich</i> POSTHAQIQAT SIYOSATI: ALTERNATIV AXBOROT OQIMLARI ORQALI DEZINFORMATSIYA	193-198
<i>Ergashev Alijon Boxodirovich</i> AXBOROTLASHGAN JAMIYAT SHAROITIDA MILLIY O'ZLIKNI ANGLASHNING TRANSFORMATSIYASI.....	199-203
<i>Elmuradova Surayyo Abdijalilovna</i> AXBOROTLASHGAN JAMIYATDA OTA-ONA VA BOLA MUNOSABATLARINING YANGI MODEL.....	204-207
<i>Bobamirzayev Abdulaziz</i> RAZIYY AD-DIN AS-SARAXSIY HAYOTI VA ASARLARI HAQIDA ILK MA'LUMOTLAR.....	208-211
<i>Rasulov Azizxon Mukhamadqodirovich</i> AXBOROTLASHGAN JAMIYATDAGI IJTIMOY O'ZGARISHLAR HAQIDA AYRIM MULOHAZALAR	212-216
<i>Do'snazarov Mirjalol Esanboy o'g'li</i> AXBOROTLASHGAN JAMIYATDA HAYOT VA O'LIM MUAMMOSINING FALSAFIY-AXLOQIY MEXANIZMLARI	217-221
<i>Beshimov Xamidjon Sayidovich</i> FALSAFADA INSON QADRI TUSHUNCHASINING MAZMUN-MOHİYATI VA GENEZISI	222-226
<i>Muhammadiyev Bekzod O'ktamjon o'g'li</i> VIRTUAL MULOQOTDA SHAXSLARARO MUNOSABATLARNING TRANSFORMATSIYASI VA UNING AXLOQIY JIHATLARI.....	227-231
<i>Kdirbaev Baxadir Berdaxovich</i> AXBOROT JAMIYATIDA MEDIA MADANIYATNING SOTSIOMADANIY TRANSFORMATSIYALARDAGI ROLI.....	232-237
10.00.00 – FILOLOGIYA FANLARI	
<i>Mamadaliyeva Naibaxon, Orifboyev Abdulloh</i> O'ZBEK TILIDA "HALOL" VA "HAROM" LEKSEMALARINING ZAMONAVIY SEMANTIK, PRAGMATIK VA SOTSIOMADANIY TAHLILI.....	238-245

<i>Уринбаева Дилбар Базаровна</i> СРАВНИТЕЛЬНЫЙ АНАЛИЗ ПЕСЕН УЗБЕКСКИХ И ТУРЕЦКИХ ПЕВЦОВ НА ОСНОВЕ КОМПЬЮТЕРНОЙ ЛИНГВИСТИКИ: НОВЫЕ ВОЗМОЖНОСТИ	246-258
<i>Алиева Эльвина Аметовна, Нуруллаева Дилбар Алиевна</i> СИНТАКСИЧЕСКИЙ СПОСОБ ВЫРАЖЕНИЯ ЗНАЧЕНИЯ СРАВНЕНИЯ И ЕГО ОСНОВНЫЕ СРЕДСТВА НА ПРИМЕРЕ РАССКАЗОВ А.И. КУПРИНА	259-264
<i>Karimov Ulugbek Nusratovich</i> THE POETICS OF THE CHARACTERS' INNER WORLD IN "SPOOK COUNTRY"	265-269
<i>Sodiqova Baxtigul Ibodullayevna</i> POSTMODERN NARRATIVE TECHNIQUES IN JOHN FOWLES' WORKS: AN INTERTEXTUAL, LINGUISTIC, AND AESTHETIC APPROACH.....	270-275
<i>Tokimbetova Gulbahor Abatbayevna</i> QORAQALPOQ MUMTOZ SHOIRLAR LIRIKASINING JANRIY-TEMATIK XUSUSIYATLARI	276-279
<i>Isroilova Manzura Jamolovna</i> FRANSUZ PUBLITSISTIK MATNLARINING O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI.....	280-284
<i>Sobirjonova Muxlisa Sobirjonovna</i> YOLG'IZLIK FENOMENINING SEMANTIK SHAKLLANISHI VA UNING HISSIY TAJRIBADAGI IFODASI.....	285-290
<i>Bobojonov Dilshod Jumakul ugli</i> THE PRAGMATIC AND LINGUO-CULTURAL CLASSIFICATION OF NEWSPAPER HEADLINES.....	291-294
<i>Shamshetova Biybiayim Janibek qizi</i> LINGVISTIKA VA MADANIYATSHUNOSLIKDA ANTROPOSENTRIZM KONSEPSIYASI	295-302
<i>Xaitova Gulhayo Tovasharovna</i> INGLIZ VA O'ZBEK TILLARIDA MAKON VA ZAMON KATEGORIYASI DOIRASIDAGI YAQIN-UZOQ OPPOZITSIYASINING CHOG'ISHTIRMA TAHLILI	303-307
<i>Mardanova Mohira Davron qizi</i> THE ROLE OF "THE FINANCIER" IN WORLD LINGUISTICS	308-311
<i>Khalilova Shohista Muhammadi qizi</i> COMPARATIVE ANALYSIS OF UTOPIAN AND ANTI-UTOPIAN MOTIFS IN ENGLISH AND UZBEK PROSE	312-315
<i>Davlatova Shahnoza Muhammadiyevna</i> SUD VA TERGOV MOTIVLARINING ADABIY FUNKSIYASI	316-319
<i>Rustamov Dilshodbek</i> NUTQIY MULOQOT TAVSIFI	320-323
<i>Musayev Akmaljon Ibrogimovich</i> INGLIZ VA O'ZBEK DIPLOMATIK DISKURSIDA LEKSIK-SEMANTIK XUSUSIYATLAR VA TERMINOLOGIK TIZIMNING TALQINI	324-329
<i>Shamsuddinova Diyoraxon Yorqinbek qizi</i> INGLIZ VA O'ZBEK MEDIADISKURSINING LISONIY TAHLILI: TUZILISHI, XUSUSIYATLARI	330-333

<i>Numonova Mashxuraxon Qobiljon qizi</i> INGLIZ VA O'ZBEK TILLARIDA "SUV/WATER" KONSEPTINING LISONIY MODELLASHUVI: NOMINATIV VA KOMMUNIKATIV MAYDONLARNING QIYOSIY TADQIQI	334-342
<i>Норкулова Шахло Абдугофур кизи</i> СТИЛИСТИЧЕСКАЯ ОКРАСКА ПРОЗВИЩ И ЕЁ ВЛИЯНИЕ НА КОММУНИКАЦИЮ ...	343-345
<i>Tursunova Javhar Bakir qizi</i> O'ZBEK TILINI LINGVOKULTUROLOGIK YONDASHUV ASOSIDA O'QITISH	346-350
<i>Xoshimova Mohigul Axmatovna</i> XIX-XX ASRLAR DOSTONCHILIGIDA ADABIY TA'SIR MASALASI	351-355
<i>Омонова Мадина Аслиддиновна</i> ЛЕКСИЧЕСКИЕ ЛАКУНЫ УЗБЕКСКОЙ КУЛЬТУРЫ В РУССКОМ ЯЗЫКЕ: ПРОБЛЕМЫ НЕПЕРЕВОДИМЫХ КОНЦЕПТОВ	356-361
<i>Abdulkhakova Dilafruz Shamsiddinovna</i> PERSPECTIVES AND THEORETICAL APPROACHES TO FORMULAIC EXPRESSIONS	362-370
<i>Abduraimova Mahliyo Valijon qizi</i> INGLIZ VA O'ZBEK TILLARIDA GAZ SANOAT TERMINLARINING SHAKLLANISH USULLARI.....	371-373
<i>Rajat Choudhary</i> LATIN: THE TIMELESS LANGUAGE OF MEDICINE	374-377
<i>Клеблеева Резеда Радионовна</i> МИФОПОЭТИКА КАК КОНЦЕПТУАЛЬНАЯ ОСНОВА ЛИТЕРАТУРНОГО ТВОРЧЕСТВА	378-381
<i>Irbutaeva Nigora, Ozodova Dilafruz, Xoliqova Sabina</i> RUS TILIDA SO'ZLASHMAYDIGAN TALABALAR UCHUN RUS TILI DARSLARIDA QO'SHIQ MATERIALLARIDAN FOYDALANISH	382-385
<i>Dilbarjonov Ismoiljon, Gavxaroy Isroiljon qizi</i> SPORT TERMINLARINING UMUMIY XUSUSIYATLARI	386-389
<i>Arapjonova Zebo Otabek qizi</i> THE IMPACT OF ACCENT AND PRONUNCIATION ON COMMUNICATION IN GLOBAL ENGLISH.....	390-394
<i>Qarshiyeva Muxarram Shuxratovna</i> THE ADAPTATION PROCESS OF TERMS BORROWED INTO UZBEK FROM RUSSIAN AND ENGLISH LANGUAGES.....	395-399

12.00.00 - YURIDIK FANLAR

<i>Hamroqulov Bahodir Mamasharifovich</i> JAMOAVIY MEHNAT NIZOLARINI HAL ETISH: MILLIY VA XORIJIY TAJRIBA.....	400-407
<i>Zokirov Sherzod Ilxom o'g'li</i> PROKURATURA ORGANLARIDA SUN'IY INTELLEKTNI JORIY QILISH ORQALI MUROJAATLAR BILAN ISHLASH SAMARADORLIGINI OSHIRISH YO'LLARI	408-415
<i>Shermatov Nuriddin, Jamshidbek Ibrokhimov</i> SUN'IY INTELLEKT (AI) VA ADDITIV ISHLAB CHIQRISH (AM) INTEGRATSIYASI SHAROITIDA INSON HUQUQLARI HAMDA FUQAROLIK-HUQUQIY JAVOBGARLIKNING NAZARIY-HUQUQIY MUAMMOLARI.....	416-428

<i>G'ulommamatova Parvina Akbarali qizi</i> O'ZBEKISTON RESPUBLIKASINING KRIPTO-AKTIVLAR SOHASIDAGI JINOYATLARNI OLDINI OLISH VA TARTIBGA SOLISH BORASIDAGI XALQARO-HUQUQIY HAMKORLIGINI RIVOJLANTIRISH ISTIQBOLLARI.....	429-435
<i>Djalilov Javoxir Abdumajitovich</i> ISBOT QILISHNING UMUMIY SHARTLARI MAZMUNI VA TASNIFLANISHI	436-443
<i>Normurodova Behro'za Xolmo'minovna</i> RAQAMLI DALILLARNI TO'PLASHDA XALQARO TASHKILOTLARNING O'RNI.....	444-450
<i>Ismailov Bekjon Salixovich</i> NOGIRONLIGI BO'LGAN SHAXSLAR MEHNAT HUQUQINI TA'MINLASHNING HUQUQIY KAFOLATLARI TAHLILI	451-456
<i>Mahmarahimov Ixtiyor Baxtiyorovich</i> DAVLAT XARIDLARI VA TENDER SAVDOLARIDA RAQOBATGA QARSHI XATTI-HARAKATLARNING HUQUQIY OQIBATLARI.....	457-463
<i>Almatov Sanjar Zokirovich</i> DINIY EKSTREMIZMGA QARSHI KURASHISHNING HUQUQIY ASOSLARI.....	464-467
<i>Djuraev Farxod Eshboevich</i> JINOYATCHILIKKA QARSHI KURASHDA TEZKOR-QIDIRUV FAOLIYATI USULLARINING NAZARIY VA AMALIY AHAMIYATI.....	468-473
<i>Sadikova Dilafruz Radjabovna</i> O'ZBEKISTONDA QAYTA TIKLANUVCHI ENERGIYA MANBALARIDAN FOYDALANISH SOHASIDA SUG'URTA MEKANIZMINI SHAKLLANTIRISH MASALALARI.....	474-481
<i>Сайфиддинов Аклиддин Анваржон огли</i> МЕСТНОЕ ГОСУДАРСТВЕННОЕ УПРАВЛЕНИЕ В УЗБЕКИСТАНЕ: ПРАВОВЫЕ И ОРГАНИЗАЦИОННЫЕ МЕХАНИЗМЫ ВЗАИМОДЕЙСТВИЯ КЕНГАШЕЙ И ХОКИМИЯТОВ	482-488
<i>Olimov Abbosjon</i> SUN'IY INTELLEKT TEXNOLOGIYASI: TUSHUNCHASI, TURLARI VA TARIXIY RIVOJLANISHI.....	489-494

13.00.00 – PEDAGOGIKA FANLARI

<i>Djamaldinova Shaxlo Obloberdiyevna</i> TIBBIYOT OLIYGOHI TALABALARIDA HISSIY VA KOMMUNIKATIV KOMPETENSIYALARNI SHAKLLANTIRISHNING NAZARIY VA USLUBIY JIHATLARI	495-500
<i>Муталипова Мавлюда Жунайдуллаевна</i> НАУЧНО-ТЕОРЕТИЧЕСКАЯ СУТЬ АКЦИОЛОГИЧЕСКОГО ПОДХОДА	501-506
<i>Джуманиязов Фарход Улугбекович</i> РАЗРАБОТКА СИСТЕМЫ МЕТОДОВ И ПРИЁМОВ ОБУЧЕНИЯ, НАПРАВЛЕННЫХ НА РАЗВИТИЕ ИНТЕЛЛЕКТУАЛЬНЫХ СПОСОБНОСТЕЙ И КРЕАТИВНОГО МЫШЛЕНИЯ УЧАЩИХСЯ	507-510
<i>Kuvatova Nozima Baxtiyorovna</i> TA'LIM TIZIMIDA O'QITUVCHINING MULOQOT KOMPETENSIYASINI SHAKLLANTIRISH	511-515

<i>Xudayberdiyeva Nilufar Bozorovna</i> TABIIY FANLARNI KOMPETENSIYAVIY YONDASHUV ASOSIDA O'QITISH TEKNOLOGIYASINI TAKOMILLASHTIRISH	516-519
<i>Pirimbetov Bxit Allabaevich</i> BO'LAJAK O'QITUVCHIDA PEDAGOGIK ARTISTIZMNING TARKIBIY QISMLARI	520-526
<i>Djalolov Furqat Fattohovich</i> TA'LIM SIFATINI TA'MINLASHDA TO'LIQ O'ZLASHTIRISH TEKNOLOGIYASINING ROLI.....	527-531
<i>Uteniyazov Karimbay Kuanishbaevich, Eshmuratov Marat Tangatarovich</i> PEDAGOGICAL STRATEGIES AND THE INTEGRATION OF ICT IN TEACHING FOOD PHYSIOLOGY: INNOVATIVE APPROACHES IN HIGHER EDUCATION	532-538
<i>Habibullayeva Shoirra</i> O'ZBEK TILINI IKKINCHI TIL SIFATIDA O'QITISHDA INTERAKTIV METODLARDAN FOYDALANISHNING TAMOIYILLARI	539-542
<i>Abatov Jalğasbay Orınbaevich</i> TASVIRIY SAN'AT KOMPOZITSIYALARIDA RANGLARDAN FOYDALANISH USULLARI..	543-548
<i>Azzamov Yusuf Rajaboyevich</i> TALABALARNING MUSTAQIL TA'LIM KOMPETENSIYASINI TAKOMILLASHTIRISHDA RAQAMLI RESURSLAR VA PLATFORMALAR: TAHLIL VA TASNIF.....	549-553
<i>Джумаева Зарина Бобохон кизи, Жаббарова Паризода Илхомжон кизи</i> МЕТОДИКА ПРЕПОДАВАНИЯ ОТНОСИТЕЛЬНЫХ ПРИЛАГАТЕЛЬНЫХ	554-556

Received: 20 November 2025

Accepted: 1 December 2025

Published: 15 December 2025

Article / Original Paper

THE ROLE OF SPIRITUAL VALUES IN ENSURING THE STABILITY OF MODERN SOCIETY THROUGH THE HERITAGE OF THE JADIDS

Farxodjonova Nodira Farxodjon qizi,

Senior teacher

Philosophy doctor of Phd in philosophical sciences

Fergana State Technical University

E-mail: n.scienceofworld@gmail.com

Abstract. This article examines the educational and ideological heritage of the Jadid movement and its significance in ensuring the stability of modern Uzbek society. The study highlights that the Jadids' views on education, spirituality, national revival, social activity, and modernization remain relevant today, contributing to the development of spiritual immunity among youth, the enhancement of critical thinking, and the strengthening of social cohesion. The article also provides a comparative analysis of the core principles of the Jadid legacy—national identity, enlightenment, aspiration for progress, and commitment to society—with current reforms, scientifically explaining their role in maintaining social stability.

Keywords: Jadidism, spiritual values, social stability, national revival, enlightenment, modernization, social cognition, spiritual immunity, youth education, reforms.

JADIDLAR MEROSI VA ZAMONAVIY JAMIYAT BARQARORLIGINI TA'MINLASHDA MA'NAVIY QADRIYATLARNING ROLI

Farxodjonova Nodira Farxodjon qizi,

katta o'qituvchi,

falsafa fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD),

Farg'ona davlat texnika universiteti

Annotatsiya. Ushbu maqolada jadidchilik harakatining ma'rifiy-g'oyaviy merosi va uning zamonaviy O'zbekiston jamiyatida barqarorlikni ta'minlashdagi ahamiyati, shuningdek, ta'lim, ma'naviyat, milliy uyg'onish, ijtimoiy faollik va modernizatsiya borasidagi qarashlari bugungi kunda ham dolzarb bo'lib, yoshlar ongida ma'naviy immunitetni shakllantirish, tanqidiy fikrlashni rivojlantirish va ijtimoiy birdamlikni mustahkamlashga xizmat qilmoqda. Shu jumladan, jadidchilik merosining asosiy tamoyillari – milliy o'zlikni anglash, ma'rifatparvarlik, taraqqiyotga intilish va jamiyatga sadoqat g'oyalari zamonaviy islohotlar bilan qiyosiy tahlil qilinib, ularning jamiyat barqarorligidagi o'rni ilmiy asosda yoritilgan.

Kalit so'zlar: jadidchilik, ma'naviy qadriyatlar, jamiyat barqarorligi, milliy uyg'onish, ma'rifatparvarlik, modernizatsiya, ijtimoiy tafakkur, ma'naviy immunitet, yoshlar tarbiyasi, islohotlar.

DOI: <https://doi.org/10.47390/SPR1342V5I12Y2025N20>

Kirish. O'zbekiston jamiyati tarixiy taraqqiyot davomida ma'naviyati yuksak, intellektual salohiyatga ega bo'lgan mutafakkirlar, ma'rifatparvarlar va ziyolilar faoliyati bilan boyib borgan. XIX asr oxiri — XX asr boshlarida maydonga chiqqan jadidchilik harakati esa ushbu jarayonning eng yorqin bosqichlaridan biri bo'lib, millatning ma'naviy uyg'onishi, ijtimoiy ongning yangilanishi va jamiyatning taraqqiyotga yuz tutishida o'ta muhim tarixiy burilish vazifasini bajardi. Jadidlar o'z faoliyati orqali ma'rifat, taraqqiyot, milliy uyg'onish va

ijtimoiy faollik g'oyalarini ilgari surib, o'zbek xalqining ma'naviy hayotiga chuqur ta'sir ko'rsatgan.

Bugungi globallashuv davrida axborot oqimining keskin ortishi, turli madaniy ta'sirlar va g'oyaviy qarama-qarshiliklarning kuchayishi jamiyat barqarorligi masalasini dolzarb qilib qo'ymoqda. Shu jihatdan jadidlar merosida mujassam bo'lgan ma'naviy qadriyatlar — milliy o'zlikni anglash, ma'rifatparvarlik, vatanparvarlik, ijtimoiy mas'uliyat, taraqqiyotga intilish va insonparvarlik g'oyalari zamonaviy O'zbekistonning ijtimoiy barqarorlik tizimida muhim o'rin tutmoqda. Ayniqsa, yoshlar ongida ma'naviy immunitetni shakllantirish, tanqidiy fikrlashni rivojlantirish, ijtimoiy birdamlikni mustahkamlash va insoniy fazilatlarni tarbiyalashda jadidlar merosi bebaho manba sifatida namoyon bo'ladi.

Jadidlarning ta'lim islohotlari, dunyoviy bilimlarga bo'lgan intilishi, milliy uyg'onish g'oyalari, jamiyatni yangilash borasidagi qarashlari bugungi islohotlar bilan hamohang bo'lib, zamonaviy O'zbekistonning barqaror rivojlanish strategiyasini ma'naviy jihatdan mustahkamlaydi.

Mavzuga oid adabiyotlar tahlili va metodologiya. Jadidlar faoliyatini ilmiy asosda o'rganish va uni zamonaviy talqinlarda targ'ib etish O'zbekistonda demokratik jamiyat barpo etish, milliy qadriyatlarni asrash va rivojlantirish, ma'naviy yuksalish hamda barqaror taraqqiyotga erishishda muhim omil sanaladi. Jadidlar harakati millatni yangilash g'oyasiga tayangan holda, ta'lim, madaniyat va ijtimoiy hayotning modernizatsiyasiga qaratilgan tizimli islohotlarni ilgari surgan. Ularning ushbu faoliyati zamonaviy ijtimoiy barqarorlik mezonlari – ma'naviy birlik, ijtimoiy faollik, fuqarolik ongini rivojlantirish kabi jarayonlarga bevosita ta'sir ko'rsatmoqda.

Prezident Sh. Mirziyoyevning quyidagi fikri jadidchilik harakatining tarixiy-falsafiy mohiyati va zamonaviy ahamiyatini chuqur ochib beradi: "O'z mohiyat e'tiboriga ko'ra noyob ijtimoiy-siyosiy fenomen bo'lgan jadidchilik g'oyasining shakllanishi va taraqqiyotiga doir dunyoning bir qator mamlakatlarida ko'plab tadqiqotlar yaratilgan bo'lsada, ushbu harakat namoyandalarining Markaziy Osiyo hududida milliy davlatchilik va mintaqaviy o'ziga xoslikni, fuqarolik jamiyatining rivojlanishiga qo'shgan ulkan hissasini konseptual va tizimli asosda atroflicha o'rganish dolzarb masala bo'lib qolmoqda. Shu nuqtai nazardan qaraganda, taraqqiyparvar ajdodlarimizning ilg'or g'oya va qarashlarini tadqiq etish va tizimlashtirish, Turkiston jadidlarining milliy davlatchilik rivojida o'rni va ta'sirini o'rganish, XX asrning birinchi choragida ular tomonidan barpo etilgan davlat tuzilmalarining qonunchilik bazasini tahlil qilish, dunyoviy, huquqiy va demokratik jamiyat qurishga qaratilgan faoliyatiga tarixiy baho berish, Yangi O'zbekiston va Uchinchi Renessansni bunyod etishda ushbu merosning mustahkam poydevor bo'lib xizmat qilishi"[1] asoslidir. Mazkur fikr jadidchilikni nafaqat tarixiy harakat, balki ijtimoiy ongni o'zgartiruvchi, milliy-madaniy uyg'onishning strategik bosqichi sifatida ko'rish zarurligini ta'kidlaydi. Jadidchilikni falsafiy nuqtai nazardan tahlil qilganda, uning mohiyatida uch asosiy jarayon namoyon bo'ladi:

1. Modernizatsiya va intellektual uyg'onish jarayoni – jamiyat tafakkurini yangilash, eskicha dogmatik qarashlar o'rniga ilm, ma'rifat va tanqidiy tafakkurni qo'yish.
2. Milliy o'zlikni qayta kashf etish jarayoni – xalqning tarixiy xotirasi, qadriyati, tilini uyg'otish orqali milliy o'zlik va madaniy identitetni mustahkamlash.
3. Fuqarolik jamiyatiga o'tish jarayoni – jamiyatning har bir a'zosida mas'uliyat, tashabbus, ijtimoiy faollik kabi fuqarolik fazilatlarini shakllantirish.

Shu ma'noda, Prezident ta'kidlaganidek, jadidlar tomonidan ilgari surilgan qarashlarni konseptual asosda o'rganish bir necha sababga ko'ra dolzarbdir:

Birinchidan, jadidlar milliy davlatchilikning g'oyaviy asoslarini yaratgan, jamiyat boshqaruvi va qonunchilikning zamonaviy tamoyillarini keng yoygan. XX asr boshlarida ular tomonidan barpo etilgan davlat tuzilmalarining huquqiy modeli bugungi zamonaviy davlat qurilishi uchun ham nazariy ahamiyatga ega.

Ikkinchidan, jadidlar ma'rifatparvarlik g'oyalari orqali jamiyatda ma'naviy immunitet, ya'ni shaxsning erkin fikrlash, tanqidiy mulohaza yuritish va o'z taqdirini ongli ravishda belgilash qobiliyatini shakllantirgan.

Uchinchidan, jadidchilik Turkiston mintaqasida modernizatsiya jarayonining intellektual asosini yaratdi; bu esa bugungi kunda "Yangi O'zbekiston" konsepsiyasida modern davlat modeli va Uchinchi Renessans g'oyasini shakllantirishda metodologik poydevor bo'lib xizmat qilmoqda.

Jadidlar merosi jamiyatni intellektual yangilash, ma'naviy qadriyatlarni tiklash, ijtimoiy barqarorlikni mustahkamlash, demokratik institutlarni rivojlantirish, kabi jarayonlarning bugungi kundagi konseptual asosini tashkil etadi.

Shu bois, jadidlar merosini tizimli tadqiq etish va uni amaliyotga tatbiq qilish — Yangi O'zbekiston taraqqiyotining nazariy va ma'naviy asosini mustahkamlaydigan strategik vazifadir.

Jadidchilik harakati va uning ma'naviy merosini o'rganish Turkiston tarixshunosligida alohida ilmiy yo'nalish sifatida shakllangan bo'lib, XX asrning ikkinchi yarmidan boshlab bu borada turli maktablar, nazariy yondashuvlar va tadqiqot paradigmaları yuzaga kelgan. Ushbu adabiyotlar tahlili jadidlar merosining mazmuni, ma'naviy qadriyatlar tizimidagi o'rni hamda zamonaviy jamiyat barqarorligiga ta'siri haqidagi ilmiy qarashlar evolyutsiyasini yoritadi.

Jadidchilikning falsafiy-ideologik ildizlari birinchi marotaba Mahmudxo'ja Behbudiy, Abdulla Avloniy, Abdurauf Fitrat, Munavvarqori Abdurashidxonov kabi ma'rifatparvarlarning asarlarida o'z ifodasini topgan. Ularning "Maktab", "Turkistonning qayg'usi", "Millatni saqlamoq", "Turkiy guliston yoxud axloq", "Milliy istiqlol g'oyasi" kabi asarlari ma'naviy uyg'onishning metodologik poydevorini yaratgan.

Faylasuflar A.Avloniy va A.Fitratning ma'naviyat haqidagi qarashlari keyinchalik mahalliy tadqiqotchilar (N.Qosimov, M.Sharifxo'jayev, B.Qosimov, A.Rustamov) tomonidan tizimli tahlil qilinib, jadidchilikning ma'naviy qadriyatlar shakllanishidagi roli aniqlangan.

Sovet tarixshunosligida jadidlar aksariyat hollarda "burjua millatchilari" yoki "islomiy islohotchilar" sifatida siyosiylashtirilgan talqinda yoritilgan. M.Kifayev, V.Belyayev, A.Semyonov kabi tadqiqotchilar jadidchilikni ijtimoiy-sinfy yondashuv doirasida baholagan, bu esa ma'naviy qadriyatlar masalasini cheklangan talqinda ko'rsatgan.

Bu davrdagi tadqiqotlarning cheklanganligi sababli ma'naviy meros, milliy uyg'onish, ta'lim islohoti kabi masalalar yetarli darajada o'rganilmagan.

O'zbekiston mustaqillikka erishgach, jadidlar faoliyati yangi ilmiy yondashuv asosida qayta tadqiq qilindi. Ushbu tadqiqotlarda jadidlarning vatanparvarlik, ma'rifat, adolat, mehnat madaniyati, din-dunyo uyg'unligi, jamiyatga sadoqat kabi qadriyatlarni shakllantirishga qo'shgan hissasi alohida e'tirof etilgan.

Xorijiy tadqiqotchilar, ayniqsa, jadidlar merosining modern jamiyatlar shakllanishiga qo'shgan hissasiga katta urg'u berganlar.

Prezident Sh.Mirziyoyevning jadidlar merosiga bergan siyosiy va falsafiy bahosi (2020–2024-yillardagi nutqlarida) ushbu merosni Yangi O'zbekistonning ma'naviy poydevori sifatida e'tirof etadi. Jumladan, "Jadid" gazetasining qayta nashr etilishi, jadidlarga bag'ishlangan ilmiy ekspeditsiyalar, ilmiy anjumanlar, maktablar va madaniy markazlar faoliyati — bu merosning bugungi jamiyat barqarorligidagi o'rnini yanada kuchaytiradi.

Jadidlar milliy madaniyatni rivojlantirishda innovatsion yondashuvlarni qo'llagan bo'lib, yangi usuldagi maktablar tashkil etilishi, matbuot va nashriyot ishining yo'lga qo'yilishi, teatr san'ati va sahna madaniyatining rivojlanishi, xayriya jamiyatlari faoliyatining kengayishi shu jarayonning amaliy ko'rinishlaridir. Bu faoliyatlar o'z navbatida jamiyatning ma'naviy salohiyatini oshirib, barqaror taraqqiyot uchun zarur bo'lgan ijtimoiy ong va madaniy immunitetni shakllantirdi.

Jadidlarning ilg'or g'oyalari o'zbek adabiyoti, teatri, musiqasi va san'atining keyingi rivojlanish bosqichlariga sezilarli ta'sir ko'rsatdi. Ularning faoliyati natijasida milliy madaniyatning yangi shakllari, obrazlari va janrlari yaratildi, ma'naviy merosning barqarorlik omili sifatidagi o'rni mustahkamlandi. Milliy uyg'onish g'oyasi, taraqqiyotga intilish, jamiyatga sadoqat va ma'rifiy faollik kabi tamoyillar bugungi kunda ham ijtimoiy barqarorlikning asosiy ma'naviy tayanchlari bo'lib xizmat qilmoqda.

Natijalar va muhokama. Zamonaviy O'zbekiston sharoitida jadidlar merosining dolzarbligi yanada ortib bormoqda. Ularning ta'limga yangicha yondashuvi, ijtimoiy mas'uliyat va fuqarolik pozitsiyasini kuchaytirishga qaratilgan qarashlari yosh avlodda ma'naviy immunitetni shakllantirish, tanqidiy fikrlashni rivojlantirish va ijtimoiy birdamlikni mustahkamlashda muhim omil hisoblanadi. Bu jihatlar o'z navbatida jamiyat barqarorligini ta'minlashga xizmat qilib, ijtimoiy ziddiyatlarning oldini olish, milliy g'oya va qadriyatlar atrofida birlashuvni kuchaytiradi.

Jadidlar merosiga bo'lgan bugungi e'tiborning yana bir muhim ko'rinishi sifatida 2024-yil 1-yanvardan boshlab "Jadid" gazetasining qayta nashr etilishi alohida ahamiyatga ega. Mazkur nashr jadid bobolarimizning ma'rifiy faoliyati, ular ilgari surgan g'oyalar va millatning ma'naviy uyg'onishiga qo'shgan hissasini keng jamoatchilikka yetkazish uchun samarali kommunikativ maydon vazifasini bajaradi. Gazetaning ilk sonida shoir va yozuvchi Iqbol Mirzoning quyidagi fikrlari ayni haqiqatni tasdiqlaydi: "Jadidlarning orzulari armonga aylangan zamon – 'Tariximizning eng kirlik, qora kunlari' (Qodiriy) bir asr ortda qoldi. Jadid bobolarimiz o'gitidan saboq olib, ularning shonli va armonli hayot yo'lidan ilhomlanib, istiqloq va taraqqiyot yo'lida sobit qadam bo'lish lozim"[2].

Jadidlar milliy madaniyatni rivojlantirishga katta e'tibor qaratdilar. Ular milliy adabiyot, musiqa, san'at va folklor namunalarini to'plash, nashr etish va targ'ib qilishga intildilar. Jadidlar milliy madaniyatni saqlab qolish va rivojlantirish orqali millatning o'zligini mustahkamlashga harakat qildilar. Ular yangi adabiyot yaratish, milliy musiqa va teatrn rivojlantirish, milliy urf-odatlar va an'analarni saqlab qolishga harakat qildilar.

Yoshlar ta'lim-tarbiyasi uchun qayg'urgan, o'z asarlarida insonparvarlik, Vatan ozodligi, diniy va dunyoviy ilm o'rganishlikni ta'kidlagan, tarixiy me'morlik obidalari va qadimiy qo'lyozmalarni saqlab qolishda jonkuyarlik qilgan Alixonto'ra Sog'uniyning asosiy maqsadi-musulmonlar orasida yangi tafakkur, ta'lim va madaniyatni joriy qilish, diniy fanlar bilan birga zamonaviy fanlarni o'rganishga undab, o'z xalqining madaniy merosini saqlash va rivojlantirishdan iborat edi. Shuningdek, «Millatimiz ravnaqi uchun aql-zakovat, albatta, kerak,

shu bilan birga u, shijoat-u matonat, jismoniy barkamolliksiz yetarli bo'lmaz»[3]-degan fikrlari ayniqsa bugungi kunda yoshlarni har tomonlama barkamol avlod qilib tarbiyalash vazifasini o'zida mujassamlashgan zaruriy g'oyalardan biri bo'lgan.

Jadidchilik harakati O'zbekiston va umuman Turkiston xalqlarining ma'naviy uyg'onish tarixida beqiyos o'rin tutadi. Bu harakatning eng muhim jihatlaridan biri milliy tilni isloh qilish, uni xalq ma'naviyatini, tafakkurini va milliy o'zligini shakllantirish vositasiga aylantirishga qaratilgan g'oyalar edi. Jadidlar tilni millatni uyg'otuvchi, birlashtiruvchi va ma'naviy yangilanishni ta'minlovchi kuch sifatida talqin etdilar.

Jadidlar merosi — bu faqat tarixiy harakat yoki ma'rifiy islohotlar majmui emas. Bu — butun bir millatning ma'naviy uyg'onish konsepsiyasi, o'zligini anglash, yangilanish va barqaror taraqqiyot sari intilishining intellektual modeli. Shu bois, bugungi globallashuv, axborot bosimi va madaniy transformatsiyalar davrida jadidlar merosi jamiyat barqarorligini ta'minlashda strategik ahamiyat kasb etadi.

Jadidchilik harakati mohiyat-e'tibori bilan yangi ijtimoiy ongni shakllantirishga qaratilgan edi. Jadidlarning ta'lim, ma'rifat, ma'naviyat, ijtimoiy mas'uliyat, milliy uyg'onish haqidagi qarashlari — bu zamonaviy fuqarolik jamiyatini barpo etish uchun zarur ma'naviy-kognitiv kapitaldir. Jadidlar ilgari surgan ma'naviy qadriyatlar — vatanparvarlik, sadoqat, ilmiy tafakkur, ijtimoiy birdamlik, insonparvarlik — bugungi jamiyatning ichki barqarorlik omili sifatida o'z dolzarbligini yo'qotmagan.

Falsafiy nuqtai nazardan, jamiyatning barqarorligi uch mezonga tayanadi:

- axloqiy me'yorlarning barqarorligi,
- ijtimoiy ongning uyg'oqligi,
- shaxsning ma'naviy immuniteti.

Jadidlar aynan shu uch yo'nalishda ishlagan: xalqni jaholatdan, parokandalikdan chiqarib, bilimga, birlikka va yangilanishga chorlagan. Bu qadriyatlar zamonaviy sharoitda yoshlarni ekstremizm, axborot xurujlari, ma'naviy bo'shliq va iste'molchilik mafkurasidan asrovchi eng kuchli omildir.

Bugungi Yangi O'zbekiston siyosatida jadidchilik tamoyillari bilan uyg'unlik mavjud. Prezidentimiz Sh. Mirziyoyev ta'kidlaganidek, jadidchilik — bu “zamon bilan hamnafas bo'lish” g'oyasining tarixiy asosidir.

Demak, jadidlar merosi bugun faqat tarixiy xotira emas, balki modernizatsiyaning ma'naviy paradigmasi sifatida amalda yashamoqda.

Barqaror jamiyat — bu faqat iqtisodiy taraqqiyoti barqaror bo'lgan jamiyat emas. Barqarorlikning markazida ma'naviy yaxlitlik turadi. Jadidlar ilgari surgan g'oyalar esa aynan shu to'rt asosiy poydevorni shakllantirishga qaratilgan edi.

Jadidlar merosi — bu kechagi tarix emas, balki bugunni anglash va kelajakni qurish uchun zarur bo'lgan **ma'naviy-ideologik poydevor**dir. Ularning ma'naviy qadriyatlarga asoslangan uyg'onish modeli zamonaviy jamiyat barqarorligini ta'minlashning eng samarali tamoyillaridan biridir.

Jadidlarning ma'rifatparvarlikka, milliy o'zlikni tiklashga, jamiyatni yangilashga, fuqarolik mas'uliyati va madaniyatga doir qarashlari — zamonaviy O'zbekistonning taraqqiyot konsepsiyasida davom etmoqda. Shu bois, jadidlar merosini o'rganish — bu tarixiy izlanish emas, balki jamiyatning ma'naviy kelajagini belgilaydigan strategik zaruriyatdir.

Xulosa. Jadidlar merosi O'zbekistonning ma'naviy-madaniy taraqqiyotida, milliy o'zlikni tiklash jarayonida va zamonaviy jamiyat barqarorligini ta'minlashda beqiyos o'ringa ega bo'lgan tarixiy-falsafiy hodisadir. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, jadidchilik harakati nafaqat XIX–XX asr boshlaridagi ma'rifiy islohotlar tizimini shakllantirgan, balki bugungi kunda ham jamiyatning intellektual salohiyati, ma'naviy immuniteti va ijtimoiy faolligini mustahkamlovchi metodologik asos bo'lib xizmat qilmoqda.

Birinchidan, jadidlarning milliy uyg'onish, ma'rifatparvarlik va ta'limni modernizatsiya qilish borasidagi ilg'or g'oyalari hozirgi O'zbekistonda amalga oshirilayotgan islohotlar bilan uzviy bog'liqdir. Yangi avlod ta'limi, ochiq fikrlilik, dunyoviylik, yangilikka intilish va kreativ yondashuv kabi tamoyillar jadidlar tomonidan o'nlab yillar avval ilgari surilgan g'oyalar bilan uyg'unlashadi.

Ikkinchidan, jadidlar faoliyatining markazida turgan ma'naviy qadriyatlar — vatanparvarlik, fidoyilik, adolat, mas'uliyat, izlanuvchanlik, ijtimoiy birdamlik — zamonaviy jamiyat barqarorligini ta'minlovchi asosiy omillardan biri sifatida namoyon bo'ladi. Ushbu qadriyatlar yoshlar ongida ma'naviy immunitetni shakllantiradi, ularni yot g'oyalarga qarshi turishga, ijtimoiy hayotda faol bo'lishga undaydi.

Uchinchidan, jadidchilik g'oyalarining modern jamiyatda qayta talqin etilishi ijtimoiy barqarorlik, fuqarolik jamiyati institutlarini rivojlantirish va milliy davlatchilik poydevorini mustahkamlash jarayonlarini yanada samarali qilishga xizmat qiladi. Jadidlar tomonidan ilgari surilgan demokratik boshqaruv, ijtimoiy adolat, ilm-fan ustuvorligi kabi prinsiplar bugungi kunda ham o'z dolzarbligini yo'qotmagan.

To'rtinchidan, Yangi O'zbekiston konsepsiyasida ilgari surilayotgan Uchinchi Renessans g'oyasi, ma'naviy yuksalish siyosati va intellektual taraqqiyot strategiyasi jadidlar merosiga tayanadi. Jadidlar yaratgan ma'naviy-madaniy zamin millatning bugungi va ertangi taraqqiyot yo'lida strategik resurs bo'lib xizmat qilmoqda.

Umuman olganda, jadidlar merosi — bu tarixiy yodgorlik emas, balki yorqin fikrlar, ma'naviy kuch va milliy o'zlikni anglashning davomli manbai bo'lib, zamonaviy jamiyat barqarorligini ta'minlashda hal qiluvchi ahamiyatga ega. Ushbu merosni chuqur o'rganish, uni ta'lim, madaniyat, tarbiya va ijtimoiy siyosatga integratsiya qilish milliy taraqqiyotning barqaror va mustahkam poydevori bo'lib qolaveradi.

Adabiyotlar/Литература/References:

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Sh.M.Mirziyoyevning "Jadidlar: milliy o'zlik, istiqlol va davlatchilik g'oyalari" mavzusidagi konferensiyadagi nutqidan. Toshkent, 2023-yil, 11-dekabr.
2. Iqbol Mirzo. "Birlashmoq davri", Jadid adabiy, ilmiy-ma'rifiy va ijtimoiy haftalik gazetasi. 2024-yil 1-yanvar. 1-son.
3. Arslonov Z. Z., Farxodjonova N. Alikhantura Soguniy Role in State Administration in East Turkestan. *Journal of Modern Islamic Studies and Civilization*, 2024, 2(02), 128-132.
4. Абдулла Авлоний. Танланган асарлар. 2 -жилдлик. 2-нашр. 2-жилд. Пандлар, ибратлар, ҳикоятлар, набийлар ҳаёти, драмалар, мақолалар, саёҳат хотиралари. Тошкент. "Маънавият". 2006.
5. Farxodjonova N. F. The importance of the spiritual heritage of the jadids in the development of society // Экономика и социум. – 2022. – №. 10-2 (101). – С. 33-35.

6. Рафикова Д. К., Ахмадалиева Р. У. К. Общечеловеческие ценности и их значение в углублении мирового сотрудничества //Проблемы современной науки и образования. – 2019. – №. 10 (143). – С. 117-119.
7. Farxodjonova N., Ergashev I. GLOBALLASHUV SHAROITIDA MILLIY O'ZLIKNI SAQLASH VA JAMIYAT BARQARORLIGI: JADIDLAR MEROSIGA IJTIMOY-FALSAFIY NAZAR //Ижтимоий-гуманитар фанларнинг долзарб муаммолари Актуальные проблемы социально-гуманитарных наук Actual Problems of Humanities and Social Sciences. – 2025.
8. Фарходжонова Н. Ф., Жураев Ж. А. Влияние идеологических процессов на национальную идею в условиях глобализации //Теория и практика современной науки. – 2017. – №. 4 (22). – С. 15-18.– Т. 5. – №. 6. – С. 184-188.
9. Farxodjonova N. F. Q. the spiritual and educational reforms of the jadids and their significance in modern uzbek society. – Наука и Просвещение (ИП Гуляев ГЮ) КОНФЕРЕНЦИЯ: 25 июня 2025 года Организаторы: Наука и Просвещение (ИП Гуляев ГЮ).
10. Ergashev I., Farxodjonova N. Integration of national culture in the process of globalization //Journal of Critical Reviews. – 2020. – Т. 7. – №. 2. – С. 477-479.

SCIENCEPROBLEMS.UZ

IJTIMOIIY-GUMANITAR FANLARNING DOLZARB MUAMMOLARI

№ 12 (5) – 2025

АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛЬНО- ГУМАНИТАРНЫХ НАУК

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

“Ijtimoiy-gumanitar fanlarning dolzarb muammolari” elektron jurnali 2020-yil 6-avgust kuni 1368-sonli guvohnoma bilan davlat ro'yxatiga olingan.

Muassis: “SCIENCEPROBLEMS TEAM”
mas'uliyati cheklangan jamiyati

Tahririyat manzili:

100070. Toshkent shahri, Yakkasaroy tumani, Kichik Beshyog'och ko'chasi, 70/10-uy. Elektron manzil:

scienceproblems.uz@gmail.com

Bog'lanish uchun telefon:

(99) 602-09-84 (telegram).